

EFTERKRIGSPROVISORIER —

EN FARA FÖR ÅTERUPPBYGGNADEN

ALLT ständigt tal om fredsberedskap på livets alla tänkbara områden kan till slut bli någonting maniakaliskt. På den inrikespolitiska fronten har planeringsivern ibland i sin modenycksart tett sig som ett planläggande för planläggandets egen skull. Inom utrikespolitiken ligger saken annorlunda till. Det måste hälsas med tillfredsställelse att man redan diskuterar vapenstillståndets och fredens många svåra problem trots att kriget ännu rasar. Därigenom öppnas utsikter att undvika en förvirring liknande den som uppstod efter det förra världskriget i Versailles, Saint-Germain och Trianon med de katastrofala följderna därav. Det är vida bättre att motsättningarna redan nu få träda i dagen och så långt som möjligt utjämnas än att man hopar stridsämnen till efter kriget.

Hittills har man framför allt övervägt den oerhörda ekonomiska omvälvning, som kan väntas vid fredsslutet. Enligt beräkningar skulle det finnas 85 miljoner människor, som nu antingen såsom soldater eller på annat sätt arbeta för kriget. Enligt en annan beräkning skulle inom sex månader efter kriget krävas transporter om nära femtio miljoner ton råvaror och livsmedel för att fylla återuppbyggandets viktigaste behov, Ryssland dock undantaget vid denna beräkning. Dessa siffror antyda måtten på de jättelika ansträngningar, som fredsplaneringen omedelbart kräver.

Mycket oklarare teckna sig de territoriella efterkrigslösningarna. Officiellt heter det från allierat håll: Man bör inte låta överrumpla sig såsom skedde 1918, och de omstridda områdena böra hållas besatta om så behövs år igenom tills alla problem hunnit noga prövas och det riktiga avgörandet skönjas. Detta må förvisso i många fall ha sina fördelar. Men man bör icke därför bortse ifrån de ännu större nackdelar, som måste vara förbundna med att gränsfrågorna länge hållas svävande.

Ser man frågan rent politiskt finns det många historiska exempel på vådorna att uppskjuta lösningen av de territoriella proble-

men. Uppskovspolitiken 1859 efter det italienska kriget och 1866 efter kriget mellan Preussen och Österrike åstadkom mycken oreda. Ännu tydligare äro exemplen från det förra världskrigets freder. Provisorier i Oberschlesien och Kärnten vållade mycken oro, ja nästan ett nytt krig. I Kärnten stredo österrikiska friskaror med jugoslaviska soldater bokstavligen under ententens ögon. I Polen kom det till blodiga konflikter. Också i Mindre Asien blev förvirringen stor. Ty det är omöjligt att under en längre frist hålla lidelserna inom skrankorna, att stävja propagandan eller att undertrycka närda förhoppningar, när ett omstritt områdes livsproblem står på spel. Nationalitets- och andra agitatorer skulle verkligen dåligt kunna sitt yrke, om de inte i ett sådant skickelse-digert läge gjorde allt för att söka påverka avgörandet. Frestelsen är mycket stor — såsom fallen i Vilna och Fiume visa — att med vapen i hand skapa fait accompli, som de krigströtta stormakterna måste böja sig för.

Ekonomiskt bli verkningarna av en lång tidsutdräkt sannolikt än farligare och allvarigare. Man behöver blott tänka sig följande. Antag att Tyskland blir slaget i kriget och att olika områden i åratal komma att sväva i ovisshet om de skola stanna under Tyskland eller tillfalla, låt oss säga, Polen. Redan befolkningens försörjning med livsmedel och råvaror kommer att skapa mycken osäkerhet. Ty får området stanna under Tyskland måste detta land enligt de sista Philadelphiabesluten betala för leveranserna, medan området i rikaste mått får njuta förmånen av least-and lendlagen, om det införlivas med Polen. Men mer än så. Skall området avträdas till Polen, vet befolkningen att den måste utvandra. Den kan inte komma in i normalt arbete, om uppbrotts-signal kan ljuda vilket ögonblick som helst och hela frukten av arbetet därigenom kan gå räddningslöst förlorad. Det kan ju inte gärna falla någon in att överanstränga sig till förmån för främmande besittare och alltså prestera det oerhörda arbete, som återuppbyggnaden i och för sig uppfordrar till. En annan faktor är denna: Efter krigets enorma förstörelse borde varje företagare göra stora investeringar, t. ex. för att köpa nya maskiner. Men vem vedervågar detta, så länge han inte vet vilken ekonomisk enhet och vilket tullsystem hans fabrik skall tillhöra. Ingen människa kan begära att en företagare skall intensifiera sin drift, innan han äger kännedom om vilken marknad han kan påräkna för avsättning av sina produkter. Segermakterna själva måste bli de mest lidande av en period präglad av absolut instabilitet. Därför måste det ligga

i deras intresse att så långt som möjligt undvika provisoriers kaos med hunger och inflation som svårundvikliga biverkningar.

Givetvis måste svårigheterna att på förhand ena alla stridiga intressen om gränsdragningarna vara utomordentligt stora. Och givetvis kan det vara bättre med ett dröjsmål, om man därmed har utsikten till en rättmätig och bestående lösning, än att åstadkomma ett snabbt avgörande, som i sig självt inrymmer frön till nya krig. Likväl måste det ligga de största faror i en dröjsmålenas och provisoriernas politik. Den metod, som en österrikisk kejsare cyniskt uttryckte i satsen: »*liegen lassen sei die beste Erledigung*», måste efter detta krig vara så mycket mera förkastlig, som världen denna gång ställs inför återuppbyggnadsproblem, vilka i sina gigantiska proportioner sakna varje historiskt motstycke. Inte heller är det antagligt att de omstridda områdena bli lättare att behandla, om segerstaterna med dem gå till väga på samma sätt som hunnerna gjorde med köttstyckena, vilka de lade under sadeln för att rida möra.

I grund och botten äro ju de territoriella problemen sedan länge väl bekanta och grundligt ventilerade. Årslånga provisorier kunna inte rädda Europa. Snarare skola de förnya 1918 års missgrepp och ge upphov till nya förvecklingar. Framför allt skola de fördröja återuppbyggnadsarbetet och därmed återvändandet till normala fredliga förhållanden i vår världsdel.